

MEDİAD

Medya ve Din Araştırmaları Dergisi | Journal of Media and Religion Studies

ÇEVİRİ MAKALE | TRANSLATION ARTICLE

Haziran 2018, 1 (1), 139-154

Avusturya ‘İslam Öğretmenleri’ Araştırması: Medya Haberleri Ve Siyasi Çıkarımlar¹

Farid HAFEZ*

Çeviren: Nida Sümeyya ÇETİN**

Öz²

Münster’de bulunan İslam Teolojisi kürsüsünün bugünkü sahibi Muhanad Hurşid, 2008 yılında Avusturya İlköğretim Okullarındaki Müslüman din öğretmenlerinin Rolü ve Yönetilebilirliği ile ilgili haftalarca süren tartışmalara neden olan Sosyoloji alanında bir Doktora tezi yayınladı. Aşağıdaki çalışmada, Mayring’in Nitel İçerik Analizi yöntemiyle Avusturya’da çıkan üç gazetede yer alan haberler analiz edilmiştir. Bu analizler, birkaç hafta sonrasında yayınlanan “Avusturya Değerler Araştırması” ile ilgili hazırlanmış olan haberler ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonunda Avusturya Eğitim, Sanat ve Kültür Bakanlığının ve Avusturya İslami İnanç Topluluğunun (İGGİÖ³ olarak kısaltılacaktır) politikaları üzerine yürütülen tartışmaların etkilerine dair bir analiz yürütülmüştür. Ayrıca hangi resmi tedbirlerin alındığı ve kültürleşme ve esasçılık tarafından şekillendirilen İslami söylem çerçevesindeki siyasetin nasıl değerlendirildiğine dair sorunlar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya, İslam, Din Dersi, Demokrasi, Din Hukuku

* Dr., Salzburg Üniversitesi, e-mail: farid.hafez@sbg.ac.at

** Öğr. Gör., İnönü Üniversitesi, e-mail: nida.cetin.inonu.edu.tr

Araştırma Alanı: Avusturya Medyasında İslam

Günümüzde Avusturya mediasında yer alan İslam haberlerinin analizlerini kapsayan araştırma sahası, Almanya'nın aksine (Hafez, K. 2000, Schiffer 2005, Jäger& Jäger 2007) az sayıda örnek olay incelemesi ile sınırlıdır. Bu durum yine de İslam haberlerine eğilimlerle ilgili bir izlenim edinmeye olanak sağlamaktadır. Mattes, İsviçre'deki Mina-re yasağını içeren haberlerle ilgili yaptığı eleştirel söylem analizinde, “şiddet, kadınları aşağılama, insan haklarının ihlali, hoşgörüsüzlük, ötekileştirme, uyuma karşı çıkma vb.” negatif tasvirlerin, analiz ettiği tüm medya organlarında (yaklaşık 10 medya) basit varyasyonlarının kullanılarak sürekli tekrar ettiğini gözler önüne sermiştir (Mattes, 2011). Aynı şekilde El Sehty, *Der Standard*, *Die Presse* ve *Kronen Zeitung*'da yer alan yorumlar üzerine yaptığı eleştirel söylem analizinde; hem günlük siyasi-sosyal gazetelerde hem de magazin gazetelerinde İslami açıdan kuşku uyandıran ifadelerden İslam düşmanlığını barındıran ifadelere kadar çok çeşitli yorumların bulunduğunu tespit etmiştir (*Der Standard* gazetesinde bir yorum hariç) (El Sehty, 2009, s. 156). Yazılı basın alanında yalın bir dil ile değil aksine İslam/Müslümanlar hakkında oluşturulmuş bir düşman profilini pekiştiren bir dil ile bilgi aktarımını, siyasi-sosyal gazete ve magazin gazeteler ayrımına girmeden ortaya koyan Barbara Jäger tarafından hazırlanan ve Karikatür krizi ile ilgili haberlerin incelenmesini içeren doktora tezi de yine aynı paralelde bir araştırma sahasına sahiptir (Jäger, 2009). Benzer bir biçimde Moshammer-Mischkof, 2010 Viyana seçimleri esnasında Müslüman kadınların temsili ile ilgili kendi antropolojik incelemelerinde, diğer gazetelerin aksine *Kronen Zeitung*'da, aşırı sağcı parti FPÖ'nün (Freiheitliche Partei Österreich) ötekileştirme, kadınların oryantalist bir anlayışla sunumu (dişil oryantalizm) ve sömürülmüş feminizm söylemleri tarafından şekillendirilmiş misyonlarının sorgusuz sualsiz verildiği, *Der Standard* gazetesinde ise; bir taraftan “birbirinden farklı temsiller” ortaya çıkmakla beraber, yine de kadınların oryantalist bir anlayışla sunumunu içeren ifadelerin gazetede yer aldığını çözümlenmiştir (Moshammer-Mischkof, 2011). Basın araştırmalarından elde edilen çalışmalar ayrıca gösteriyor ki; İslam ve Müslümanlar hakkındaki kompleks konulara dair İslam haberciliği, Avusturya'daki bu tür haberlerin sorumluluğunu taşıyan gazeteciler açısından kısıtlı bir güvenilirlik içermektedir (Osman, 2009). Özet olarak yukarıda aktarılan çalışmalarda, İslam fobisi içeren portrelerin, (gazetelerde) çeşitli yoğunlukta olduğu gibi çeşitli bağlamlarda da her halükarda kendi arka planına uygun şekilde tekrar üretildiği ortaya konulmaktadır. Bu arka plan dâhilinde yürütülen çalışmada, yalnız araştırma alanı ile sınırlı bir ifadenin izlenebildiği analizler değerlendirmeye alınacaktır.

İletişim Modelinin Düzenlenmesi/Sınıflandırılması

Başlangıç olarak niteliksel içerik analizinin dört ana konseptini içeren bir iletişim modelinin sınıflandırılması gerçekleştirilmiştir. Araştırma içeriğinin kısa bir açıklaması yapıldıktan sonra metin üreticileri (üç tane günlük gazete) ve verilerin ortaya çıkmasıyla ilgili bilgi verilecektir. Takip eden bölümde konusuna göre yapılandırılmış haberin yeniden gözden geçirilmesi ortaya konulacaktır.

Araştırma

Sosyolog Mouhanad Hurşid'in doktora tezinin çıkış noktası; din dersi öğretmenlerinin öğrencilere aktardığı İslam perspektifi, buna ilaveten genç Müslümanların İslamı günlük hayatları ve bağlı oldukları anayasa devleti prensipleriyle bağdaştırıp bağdaştıramadıklarına veya kendilerini Müslüman ya da Avrupalı olarak görmeleriyle ilgili bir seçimde bulunup bulunmadıklarına yönelik katkılarıyla ilgili tahmine dayanmaktadır (Hurşid, 2009, s. 9-22). Bu durumda Hurşid'e ait sorularda görülebilir tezatlıkların gizlendiği iki alanı uyumlu hale getiren bir ikicilik kastedilmiştir. Yani anayasal ilkelere yana sorumluluk hisseden Müslüman özne, kendini anayasal prensiplerle özdeşleştiremeyen Müslüman özneye karşılaştırılmaktadır. Anayasal düzene uyum, harmoni ve sempati, Avrupalı olmakla özdeşleştirilmektedir. Paradoksal bir şekilde daha

sonrasında “Müslüman = hukuk devleti karşıtı”, “Avrupalı = hukuk devleti taraftarı” olarak ortaya konularak Avrupalı olmakla ile Müslüman olmak tezat durumlar olarak gösterilmektedir. Diğer bir deyişle Müslüman, hukuk devletine karşı sorumluluklarını yerine getirebilmek için kendi benliğinin bir kısmından vazgeçmek zorundadır. Bu vazgeçiş, sadece İslam’ın politikleşmesi anlamına değil bilakis İslam’ın pasifize edilmesinin bir neticesi anlamına da gelmektedir.

2008 yılında hazırlanan bu doktora tezi, 2009 yılında Sosyal Bilimler yayınevi tarafından yayınlanmıştır. Daha piyasaya çıkmadan 2009 yılının ilkbahar ayında kamuoyunda bir tartışmayı alevlendirmiştir. Yazarın düşüncesi, Avusturya’daki Müslüman din dersi öğretmenlerinin tanıtımıyla ilgili, özellikle de “İslam dersinin rolü, hedefi ve görevleri ile dini fanatikliğe, anayasal hukuk devletine, dini motif içeren şiddete ve cinsiyet rollerine dair anlayış ve görüşleri [...]” (Hurşid, 2009, s. 17) açısından tartışma içeren ampirik bir araştırma hazırlamaktı.

Hurşid’in tezindeki sonuç kısmı, her şeyden önce Almanya’daki yapıyla karşılaştırdığında, Avusturya’daki din dersinin yönetimi ve eğitim yapısı hakkındaki memnuniyetsizliği göstermektedir. Hurşid, özet kısmında, din dersi öğretmenleri için genel övücü söylemlerde bulunmaktadır. Ancak Araştırma sonuçları bakımından (öğretmenlerle ilgili) bu durum geçersiz hale gelmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ankete katılan din dersi öğretmenlerinin yaklaşık %22’si “Demokrasi’yi ve devamında %16’sı Avusturya anayasasını reddetmiş olmaktadır (Hurşid, 2009, s. 176). Bu sonuçlar elbette ürkütücüdür. Sonuçların nasıl açıklandığı ya da nasıl örtbas edildiğine bakılmaksızın⁴, etki eden diğer öğelerle bağlamsal olarak ele alındığında farklı değerlendirmeler olabilir. Mesela, bazıları dini pedagojik eğitim almamış öğretmenlerin fazlalığı bağlamında sonucu makul görme eğilimindedir. Diğerleri ise sonucu tersine çevirir ve ankete katılan öğretmenlerin %84’ünün Avusturya Anayasasını kati manada tanıdığını ima eder ve pozitif anlam yükler. Buna ek olarak sonuç daha geniş bir bağlamda da görülebilir. Avrupa Değerler araştırması çerçevesinde yürütülen Avusturya değerler araştırması, Avusturyalıların yaklaşık %50’sinin “Avusturya’daki demokrasinin işlev görme” tarzından memnun olmadıklarını ima etmiştir. İlginç olan taraf, Müslümanların bu araştırmada, Avusturya’da demokrasiden en çok memnun olduklarını açıklayan gruplardan olmalarıdır (Friesl vd. 2009, 2018). Hurşid’e ait araştırmanın aksine Avusturya Değerler Araştırmasında, demokrasi kavramı, “kavga kavramına” indirgenmeden demokratik değerler anlamında daha derin incelenmiştir. Bu şekilde tüm Avusturyalıların %21’i güçlü bir (kadın ya da erkek) önder isterken, %6’sı amaçlanan değer için askeri bir hükümete destek vermektedir (Friesl, 2009, s. 223). Bir ay sonra yayınlanan ve nispeten medyanın daha az ilgisini çeken bu araştırma sonuçlarının ışığında, Hurşid’e ait doktora tez sonucuna daha soğukkanlı bakılabilir. Anket, soru sorulan öğretmenlerle sınırlı olduğundan ve tüm toplumu bağlamadığından söz konusu bu sonuca karşı çıkılabilir. Din dersi öğretmenlerinin sorumluluğunda daha önce yaklaşık 50.000 öğrenci yer almaktaydı. Aynı zamanda Hurşid’in doktora tezinde ideolojik bir ikilemin oluşturulmasıyla ‘Demokrasi’ye yönelik somut eleştiri içeren detay soruların talep edilmediğine de değinmek gerekmektedir.

Aşağıdaki çalışmanın odağında da, araştırma hakkında medyaya yansıyan haberler yer almaktadır. Hurşid’in eleştirisi, her şeyden önce din dersinin güçlü bir şekilde devlet kontrolünden geçirildiği alman tavrını, hedeflenen organizasyon şekli olarak sunmasına ve bu bağlamda İGGiÖ Kuruluşunu hedef almasına yöneliktir (Hurşid, 2009, s. 175). (Hurşid’in bu görüşü) destek de gördü, eleştiri de aldı. Eğitim araştırmacısı Stefan Hopmann, Hurşid’in görüşlerinin “bilimsel olarak savunulamaz” olduğunu belirtmektedir. “Din Pedagogu” unvanı altında görev yapan Ednan Aslan ise Hurşid’i desteklemektedir (Kocina, 2009). Tartışma, yakın bir zamanda Avusturya’daki İslam politikasının diğer sorunları, İGGiÖ’nün tüm Müslümanların tek temsilcisi olma isteği ve sekülerleşme sorunu münakaşasının yansıdığı bir alana evrilmiştir (Hafez,

2013). Araştırmanın etkisi üzerine haftalar boyunca aralıksız süren tartışma, gerçekten de etkisini gösterdi ve söz konusu bu durumu değerlendirecek ilgili siyasi kurumlar reform yapma mecburiyeti hissetti. Makalenin ikinci kısmında (kurumlara ait) bu tür politikalara değinilecektir.

Bu araştırmada asıl amaç; araştırma sonuçlarıyla ilgili medya haberlerini, 1980'li yıllarda Philipp Mayring tarafından geliştirilen niteliksel İçerik analizi aracılığıyla incelemektir. Bu yöntemde yorumlama ve geliştirilmiş tümevarım kategorilerine yönelik analiz tekniği seçilmiştir (Mayring, 2010). Bu yazıda okunabilirlik ve somut temel örneklerin ve içerik analizi sırasında temel olarak biçimlendirilen kategorilerin en iyi şekilde anlaşılabilmesi anlamında çalışma sergilenmiştir. İlave bölüm olarak Avusturya değer araştırmasının (her şeyden önce Avusturyalıların demokrasi anlayışı bakımından) sonuçları hakkındaki haberlerle ilgili; bir azınlığın eğilimlerinin, toplum genelinde benzer görüştekilere göre ne şekilde ve hangi yolla ele alındığı sorusunu sormak için bir karşılaştırma yapılmıştır. İlaveten böyle söylem içerikli bir olayda (Siegfried Jäger) hangi politikaların uygulandığının da izi sürülmüştür.

Yayınlama

Ocak 2009'un sonunda, daha önceki bir tarihte -14 Aralık 2008- ORF⁵'de yayınlanan Haber programı "Yönlendirme"de geçen bir haberden sonra, Hurşid'in Doktora tezi araştırma sonuçlarına dayanan İslam dersi hakkındaki münakaşa ortaya atılmıştır. 05/2009 numaralı 28 Ocak 2009 tarihli sayısında bu konuyu kapak yazısı (Başlık: Demokrasi? Karşıyım! Alt başlık: Anket gösterdi: "Avusturya'daki İslam öğretmenlerinin dörtte biri hukuk devletine ve demokrasiye karşı") olarak sunan Haftalık "Folter" dergisiyle beraber diğer Avusturya gazeteleri, konuya eşzamanlı olarak büyük önem atfetmeye başlamıştır.

İGGiÖ'nün önceki yıllarda başkanlığını yürüten Anas Schakfeh'in açıklamasına göre; İGGiÖ'nün araştırma sonuçları, kamuoyu ile paylaşılmamıştır. Sonuçlar hakkında ilk olarak medya üzerinden bilgilendirme yapılmıştır. Alakalı olması bakımından bu durum gösteriyor ki, İGGiÖ Başkanı'na göre- tezin yazarı tarafından İGGiÖ'nün sonuçları kullanabilmesi adına görünen bir ilgi mevcut değildir. Yazar Hurşid tezini, İGGiÖ'nün yardımı olmadan derlerken, bu açıdan söz konusu (tartışmalı) duruma da yaklaşılmış olmuştur. İGGiÖ'nün organizasyonu çerçevesinde, (Hurşid'in) araştırma sonuçlarının gelişim evrelerini temel alan 210 soru kâğıdı, doğu eyaletlerinden-Viyana, Aşağı Avusturya, Steiermark, Burgenland- gelen din dersi öğretmenlerinin bir buluşmasında dağıtılmıştır.⁶ Üstelik Hurşid, bu esnada İGGiÖ'den birçok temsilci ile iletişime geçmiştir. Buna ilaveten Hurşid, ilerde din dersi verecek olan öğretmenlerin eğitimi adına sorumluluk taşıyan ve İGGiÖ tarafından tüm sorumluluğu üstlenilen, devlet okullarında İslam dini eğitimi için lisans programı bulunan bir yükseköğretim kurumunda (IRPA) eğitim vermektedir. İGGiÖ Başkanı'na göre yazar, daha öncesinde araştırma sonuçlarını İGGiÖ'ye iletmeksizin, bunları bilinçli bir şekilde kamusal tartışma alanına getirme gibi bir eğilime sahipti. (Başkan) Araştırma sonuçlarını ilk olarak medyada yayınlayan gazetecinin de, makalenin basına yansımından yaklaşık yarım yıl öncesinde araştırmanın yazarı aracılığıyla içerikten haberdar edildiğini ve diğer gazeteci arkadaşlarının da kamuya yansıyan bu tartışmanın öncesinde bu çalışmayı bildiğini belirtmiştir.⁷ Ayrıca, İGGiÖ'nün diğer görevlileri, birçok öğretmenin soru kâğıdını doldurmadığını, çünkü öğretmenlerin yönlendirici mahiyetteki bu soruları kabul etmediklerini ifade etmiştir (Caseau, 2010, s. 7).

İGGiÖ'nün Başkanı bir röportajda, Hurşid gibi kendisinin de İGGiÖ'nün bir parçası olarak birçok yapı alanını yönetmek gerektiğinin bilincinde olduğunu açıklamaktadır. 1982/83 eğitim-öğretim yılından beri İslam dini üzerine din derslerinin verilmesinden ve ilk olarak 15 yıl sonrasında yani 1998 yılında İslam Dini Pedagojisi Akademisini (IRPA) gelecekteki din dersi öğretmenlerinin eğitimi hususunda sorumlu olarak

saptanmasından dolayı, yabancı bir ülkede eğitilen ayrıca sosyalleşen ve Almanca bilgileriyle de Avusturya'da doğan öğretmenlere yetişmeye çalışan birçok öğretmen vardır. IRPA yüksek okul olma sürecinde ilk olarak 2007 yılında, Bologna çerçevesinde, Almanca öğreten yüksek okul formatına dönüştürülmüştür. Öncesinde Mısır El-Ezher Üniversitesinden mezun kişilerle Arapça dilinde teolojik dersler verilirken ve pedagojik ve insan bilimleri dersleri, Viyana Pedagojik Yüksek okulunda alınırken, okul 2007 yılında tamamıyla Almanca dilinde eğitim veren din pedagojisi alanına yönelmiştir. Hurşid, araştırmasının yayınlanması ile Devlet ve Kilise/Din Toplumu ilişkisinde bir paradigma dönüşüne sebep olmak için gayret gösterirken, Schakfeh, yavaş dönüşümü seçmiştir (Hafez, 2012). Hurşid, din dersi alanında devletin daha güçlü etkisini talep etmiş olmuştur (Hurşid, 2009).

ORF'nin Konuya Odaklanması

14 Aralık 2008 yılında ORF'de bir program, 6 dakika 27 saniye boyunca yayında kalmıştır. İlk bir buçuk dakikada din dersi ve seküler toplum arasındaki gergin ilişki konu olarak ele alınmıştır. Daha sonrasında üç kişi konuşmacı olarak programa konuk olmuştur: Doktora tezinin yazarı, kimliğini gizlemeyen bir bayan din dersi öğretmeni ve İslam Dini Pedagojisi Enstitüsü-IRPI- nün din dersi öğretmenlerinin ileri derecedeki eğitimini veren İGGiÖ'nün eğitim kolunun yöneticisi. Program, "araştırmasında İslam dini dersinin pozitif yönlerini ve başka bir açıdan ise meydan okumalarını ele aldığını" belirten Hurşid ile yapılan bir röportaj ile başlamaktadır. Programda İslam dini dersinin reformlarından bahsedilmekte ve ders veren öğretmenlerin görüntüleri yansıtılmaktadır. Görüntüler, yeni nesil bayan-erkek din dersi öğretmenlerine aittir. Bayan öğretmen kendine güvenen bir kadın imajını temsil etmektedir ve İslam'ın modern şekli olarak ortaya çıkmaktadır (Steidl, 2008). Programda öğretmenlerin eğitimindeki ilerlemelerden bahsedilirken, öğretmenlerin %22'sinin demokrasiyi reddetmesinden dolayı "araştırmanın süregelen kaygı verici sonucu da aktarılmaktadır. Aynı zamanda Müslüman öğretmenlerin çoğunluğunun demokrasiye ait pozitif bir tutuma sahip olduğundan övgüyle bahsedilmektedir. Program, şu cümlelerle sona ermektedir: «Belli dini kaideleri içeren bir ders, Müslümanların topluma uyum sağlaması için önemli bir esas oluşturabilir ve böyle olması da gayet iyi.» ORF'nin bu haber içerikli programı, doktora sonuçlarına yönelmiş olmakla beraber sonuçların olumsuz yönlerine katıyen tek taraflı olarak odaklanmamıştır. Programın akışı panik yaratan değil, bilakis aynı zamanda açık bir şekilde problem alanını tanımlayan farklılaştırılmış bir tartışma programı formatındadır.

"Falter" in Konuya Odaklanması

Önceden belirtildiği gibi, doktora tezi haftalık dergi *Falter*'in 05/2009 numaralı nüshasının, 28 Ocak 2009 tarihli sayısında ele alınmıştır. Odağında, antidemokratik duruş yer almaktadır. Dergide "Avusturya'daki İslam dersi öğretmenlerinin dörtte birinin [...] hukuk devletine ve Demokrasiye karşı olduğuna" dikkat çekilmektedir. Yazar Stefan Apfl makalesinde, Hurşid'e göre "felaket" olarak biten sonuçları listelemiştir. Apfl, şöyle yazmaktadır:

"Araştırma, öğretmenlerin dörtte birini tam olarak demokrasi, hukuk devleti ve entegrasyon sorularına sağcı popülistlerin umduğu ve liberallerin korktuğu gibi cevap verdiğine, öğretmenlerin yaşı ne kadar ileri ise o derece hukuk devleti prensiplerini reddettiğine, Avusturya benliği ne kadar yüksek ise o derece tanınmanın da yüksek olduğuna dikkat çekmektedir. -%32,7 hukuk devleti prensiplerini reddetmektedir- (%35,5 başka ülkede ve %21,3 Avusturya'da doğanlar). Araştırmanın yazarı, demokrasi ve hukuk devleti sorularını özetlemekte ve öğretmenlerin %22,5'nin "fanatik tutumlar" sergilediği- Avusturyalı ve yabancılar arasında söz konusu sayı eşit dağılmıştır- sonucunu çıkarmaktadır."

Apfl'a göre, İGGiÖ araştırma sonuçları hakkında bilgilendirilmiş, her halükarda "araştırmaya muhatap kişiler geniş bir tartışmadan" kaçınmıştır. Ayrıca, din dersinin din hukuku parametrelerine dair araştırmaya çok az ilgi de gösterilmiştir. Son kısmında İGGiÖ aracılığıyla din dersinin verilmesi eleştirilmektedir. Dergide, ORF'deki açıklama-ya karşılık İslam dini dersinin gelişimindeki ilerlemeyi takdir eden araştırma sonuçları ele alınmamıştır. Bununla tartışmayı başlatan doktora tezinin alınmaması, devlet kanalındaki sunuma göre açıkça daha negatiftir.

Medya Analizi

Çalışmanın devamında, medya haberleri ve haberlerden dolayı ortaya çıkan kamusal söylem, içerik analizinde çözümlenecektir. Günlük gazeteler *Die Presse*, *Der Standard* ve *Kronen Zeitung* kaba bir şekilde sınıflandırılırsa; "sağ" (*Die Presse*) ve "sol" (*Der Standard*) olarak günlük siyasi gazeteler (niteliksel olarak farklı gazeteler) alanını, *Kronen Zeitung* ise magazinsel alanı temsil ettiğinden (araştırma için) seçilmiştir.

Die Presse gazetesi, milliyetçi arka planından dolayı (*Die Presse*-2008) seçilmiştir. Kendi tanımlamasına göre gazete, kendini nitelikli gazetecilik ve haber ile yorum arasında keskin bir ayırım yapan bir gazetedir. Gazete, 2009 yılındaki Avusturya Medya Analizine göre yaklaşık 267,000 okura sahiptir. *Die Presse*, 1999 yılından beri %100 Styria Medya AG (*Styria Medien AG* 2008)'ye aittir. *Der Standard*, 74,912 (ÖAK,2009) 'lik trajla basılmış ve okuyucu sayısı 383,000 (*Der Standard*, 2009)'ne ulaşmıştır. Yayın politikası liberal olarak tanımlanmaktadır. *Die Kronen Zeitung*, en güçlü tiraja sahip Avusturya gazetesi sayılmaktadır. *Die Kronen Zeitung*, 2005 yılında dünya çapındaki ilk 100 gazete arasındaki rekabette 45. sırada yer almıştır.⁸ 2.853.000 okuyucu sayısıyla *Die Kronen Zeitung* en etkili kanaat oluşturu (gazete) olarak sayılmaktadır (Plasser& Lengauer 2010).

Die Kronen Zeitung

Die Kronen Zeitung İslam Araştırması üzerine niceliksel olarak çok az habere yer vermiştir. Konu ilk olarak 30 Ocak 2009 tarihinde ele alınmaya başlanmıştır, yani *Falter* dergisinin bu konuyla ilgili makaleyi yayınlanmasından iki gün sonra. İlk makale, İslam araştırmasında ortaya çıkan önemli gerekçelere odaklanmıştır. "Etkili gözlem, yasa değişikliği, öğretmenlerin en iyi şekilde seçimi" taleplerinde bulunulmuştur. Makale, 3. sayfadaki *Politika* sütununda yer bulmuştur. Bir gün sonra resmi bir toplantıda konunun ele alınacağı açıklanmıştır. *Die Kronen*'e göre; Viyana Belediye Başkanı Häupl ve eğitim bakanı Schmied "araştırma sonuçlarından rahatsız" olmuştur. *Kronen Zeitung*'un 01 Şubat tarihli Viyana baskısında; FPÖ'nün "gerçek için bizi suçluyorlar" başlığını barındıran ve yıllardan beri FPÖ'nün taleplerinin doğruluğunu ispat etmek adına araştırmanın sonuçlarına delil olarak dikkat çeken bir ilanına yer verilmiştir.

03 Şubat'ta 2. Sayfada şu şekilde yazılmaktadır: Başlık: "Avusturya'da İslam dersi için ileriye dönük katı kurallar". Alt başlıkta ise: "Bakan Schmied İnanç Topluluğu'nun Şefi ile mutabık kaldı". Bu başlıklarla haber tekrar sona ermektedir. *Kronen*'in yıllardır tek şairi olan Wolf Martin, İslam-Araştırmasını iki kıtalık bir şiir ile takdir etmektedir. 05 Şubat'ta bir şiir şu şekilde kelimelere dökülmüştür:

"Çeşitli durumların olup olmadığına,

Bugün inanç bekçileri hiçbir şeye gülmeyerek sahip olur.

Bu Kur'an öğretisine isabet eder

Vatikan'ın Papasına olduğu gibi."

09 Şubat'ta Martin tarafından tekrar şöyle yazılmıştır:

"İslam kısıtlanırsa

Hıristiyanlar da sıkıntıya girer.

Ulus için en önemlisi

Her dine Özgürlük

Wolf Martin'in her iki kitabı, Kronen Zeitung'un haberini mükemmel bir şekilde özetlemektedir. Siyasi sistem karşılıklı anlaşmaya dayalı siyaset üzerinde koruyucudur. Eğitim bakanı ve İGGiÖ Başkanı arasında mutabıklık, hedef ölçüsünde her şeyden önce yerel kiliselerin ve dini cemaatlerin güçlenmesini vurgulu bir biçimde amaçlamalıdır. Daha az ihtilaf ama daha çok fikir birliği söz konusudur. Kronen Zeitung'un mantığına göre; İslam'ın kurumsallaşmış temsili anlamında-İGGiÖ- zayıflatılacak olursa bu durumda Katolik Kilisesi de zayıflatılmış olacaktır.

Die Presse

Die Presse konuyla çok kapsamlı şekilde meşgul olmuştur. Falter dergisinin "İslam Araştırması" nı haberleştirdiği aynı gün, Die Presse de konuyu ele almıştır. Erich Kocina, 28 Ocak'ta Die Presse gazetecilerine tahsis edilmiş olan yorum sayfasında -27. sayfa- şu başlık altında; "Araştırma: her beş öğretmeninden biri demokrasiyi reddediyor, %14,7'si ise Avusturya Anayasasına karşı", İGGiÖ'nün bir haberine dayanarak Eğitim Bakanı'nın talebi hakkında yorumda bulunmaktadır. 30 Ocak'ta Dieter Neuwirth'in bir yorumunu, "Kontrolsüz-Yönetimsiz Müslümanlar" başlıklı bir yazı takip etmektedir: "İslam Topluluğu'nun Başkanı "savunmada" görünmektedir ve eleştiri altındadır. [...] İhmaller, sınır aşan ifadeler, yeni seçimlerdeki ve anayasadaki tereddütler, ertelemeler eleştirmenlere fırsat vermektedir". Konuyla ilgili başka bir yazıda, din dersi öğretmenleri için yeni bir yasal düzenleme savunulmaktadır. Viyana Belediye Başkanı Häupl," bakanlık ta yasal önlemlerin alınmasını teşvik etmek" istemektedir. Bu makalenin merkezinde kurumun başkanı üzerinden İGGiÖ'nün sunumu yer almaktadır.

31 Ocak/01 Şubat tarihli sayıda, sayfa 11'deki yazı şu başlıktadır: "İslam Araştırması: Beş vakit namaz kılmak fanatizm mi?". İçeriğinde araştırmaya atfen bir eğitim araştırmacısının eleştirisi konu edilmiştir. Yazının içeriği, siyasette bir "yasa değişikliği ile öğretmenlerin gözetimini" hedeflemektedir. Önceden şef redaktör olan Michael Fleischhacker 35. Sayfadaki yorumunda, İGGiÖ'nün başkanının FPÖ gibi hareket ettiğini açıklamaktadır. 02 Şubattaki sayıda Kocina tarafından Stefan Hopmann'ın bilimsel eleştirisine şu şekilde karşılık verilmiştir: "İslam-Araştırması: yazar karalamaya karşı mücadele etmektedir. Sosyologlar anket yöntemini bilimsel olarak doğru bulmaktadır ". 23.sayfada Ednan Aslan, "Avusturya başarısız olursa, Avrupa başarısız olur" başlığı ile bir yorum kaleme aldı. Araştırmanın "Bilimsellik" sorunu her iki sayıda tartışmanın ana noktası haline dönüşmektedir.

03 Şubat'ta 11. Sayfada "Din Öğretmenleri için daha fazla kontrol" sorusu tartışılmıştır. Tartışmada, eğitim bakanının "Demokrasiye ait zorunlu öğreti" ve "yeni öğrenim planı"yla İslam dersi öğretmenlerine yönelik itirazları çözmek istemesi tartışmanın konusu olmuştur. Diğer bir yazı araştırma yazarı tarafından onaylanan, aynı zamanda düzenleme ihtiyacını tespit eden önlem paketini ele alıp tartışmıştır

04 Şubat'ta çıkan sayıda da iki makale konuya ayrılmıştır, 11.sayfada Müslümanların bir "demokrasi sınavından geçmek" zorunda olduğu yazmaktadır. İçerik, diğer makaleler arasında uzun yıllar boyunca İslam ülkelerinden Avusturya'ya gelen din dersi öğretmenlerinin neden getirilmiş olduğuna dair tarihsel bakışa sahiptir. 26. Sayfada İGGiÖ'nün yasal üyesi ve o zamana kadar kendisi de din dersi öğretmeni olan Ali- El Ghobshy, misafir yorumların yer aldığı köşede " İslam öğretmenlerinin nerede eksik kaldığına" dair düşüncelerini paylaşmıştır. 05 Şubat'ta 12.sayfada ise aynı zamanda din dersi öğretmenlerinin yönetilmesini tartışan "İslam öğretmenleri

Almanca testinde. Tüm din dersi öğretmenleri ant mı içecek?” başlık takip etmektedir. 06 Şubat’ta “ Dil” odak konu olarak durmaktadır. “İslam öğretmenleri için dil testi” ve “gündelik hayattaki Almanca”nın yeterli olması gerektiğinden bahsedilmiştir. 09 Şubat’ta konu önceki gibi aktüeldir. Andreas Khol haftalık köşe yazısında şöyle bir gözlemde bulunmuştur: “Din dersi test sahasında”. Ardından 10 Şubat’ta iki makale gelmektedir. 10.sayfada Hukuksal panorama köşesinde şöyle ifade edilmiştir: “Teşkilat kayyımına mı kaldı? İslami İnanç Topluluğu’nun en üst organının görev süresi çoktan sona erdi. Mahkeme İGGiÖ için kayyım atayacak mı atamayacak mı ona karar vermek zorunda.” 12. Sayfada yeni bir konu ele alınmaktadır. Bir Müslüman din dersi öğretmeni aracılığıyla antisemitist içerikli el broşürlerinin dağıtıldığına yönelik iddia gündemde yer almaktadır. Bir öğretmen öğrencileri, Yahudi firmalardan alışveriş yapmalarını için yönlendirmiştir. Resmi kurumların ise buna ses çıkarmadığı ileri sürülmektedir. 13 Şubat’ta konuyla ilgili bir makalede “Paradigma değişimi”nden söz edilmektedir. Eğitim bakanı, bundan böyle otonom konularda dini hukuki anlamda eksik kalınan din dersine müdahale etmek istediğini belirtmektedir. Antisemitist söylemler ise din dersi öğretmenlerinin meslekten men edilmesine neden olacaktır. 14 Şubat’ta 13. Sayfada “Öğretmen iddiaları reddetti. Antisemitist öğrenciler el ilanlarını yanlarında getirdi. Öğretmen yine de istifa etti.” haberi yer almıştır. 17 Nisan’da uzun süren bir aradan sonra son kez –aralıklarla meydana gelen antisemitist süreçlerden bağımsız- araştırma hakkında haber yapılmıştır. 13. Sayfada Müslüman din dersi öğretmenlerini ilgilendiren Reformlara yer verilmiştir: “İslam Öğretmenleri: Lise düzeyinde Almanca. Öğretmenler için sınavlar (yavaş bir şekilde) düzenleniyor. Bakan Avusturya genelinde standartları belirledi.”

Der Standard

Der Standard, Die Presse gibi Falter dergisinde araştırmanın geniş bir şekilde temalaştırıldığı 28 Ocak’ta haber yapmaya başlamaktadır. O tarihte “Müslüman din öğretmenleri hakkındaki araştırmada girdap” yazısı kaleme alınmıştır. Aynı şekilde Die Presse’deki gibi “Demokrasinin reddedilmesi” ve aynı tonda Eğitim Bakanına dem vurularak “Sınav” konusundan bahsedilmiştir. İGGiÖ başkanının ifadeleri ikircikli olarak tanımlanmaktadır. Bakan Schmied, İslam dini ile ilgili süreçleri inceleyen gözlemcilerden “geniş kapsamlı bir süreç raporu” talep etmiştir. İGGiÖ’nün İslam dersi ile ilgili amaçları ve yurttaşlık eğitimindeki hedeflerle uyumluluğu kesin bir şekilde tesis edilmelidir. FPÖ askıya almayı talep etmiştir. 29 Ocak’ta Der Standard köşe yazısında şu başlığı atmaktadır: “Devlet etkisi olmadan Din. Kilise ya da dini cemaat, eğitim için ‘kaygılanmaktadır’”. Bu sayıda araştırmanın yazarı, kendisini “düşman” haline getiren bir “liberal imam” olarak tanıtmıştır. Muhanad Hurşid, “Günün Başlığı” olarak gazetedeki yerini almıştır. 29 Ocak’ta Araştırma yazarının İGGiÖ’ye yönelttiği “değerlendirmeye yönelik her türlü eğilime özlem duyun” eleştirisinin kullanıldığı bir yazı takip etmektedir. Almanya’da methedilen “Kontrol”, “Laissez-faire”nin Avusturya modeline karşı verilmektedir. 30 Ocak’ta Der Standard, APA¹⁰ tarafından Stefan Hopmann’ın araştırmaya yönelik eleştirilerini içeren haberini tekrar yayınlamıştır.

03 Şubat’ta, Der Standard’da İslam öğretmenlerinin “Demokrasi öğretisi”ne yönelik sorumluluklarına dikkat çekilmiştir. Bu sayının devamında “Cihad değil iş hayali. Gallup-Araştırması ‘öteki’ Müslüman masalını çürüttü” konusuna değinilmiştir. 7.sayfanın devamında siyasi sansürün özetlendiği bir artikele yer verilmektedir: “İslam öğretmenlerine yönelik başlangıç: Almanca testleri, Demokrasi tanımlaması, Okul kitabı kontrolü. Devlet İslam derslerini kontrol altına almak istiyor.” Diğer bir yazıda şöyle bir başlık atılmıştır: “sadece İslam dersinde öğretmen eksikliği yok”, devamında 32.sayfada sonuç olarak okullarda daha fazla etik talebinde bulunulmuştur.

5 Şubat’ta 3. Sayfada İGGiÖ’nün kendini daha fazla şeffaflaştırmak zorunda olduğu yazılmaktadır. Viyana’nın entegrasyondan sorumlu şehir sözcüsü Sandra Fraun-

berger, Müslümanların yönetilmesini eleştirerek “entegrasyon” hakkında bir “değer tartışması” talep etmiştir. Buna ilaveten yazıda “kendi kutlama programları [...] çocuklara camiye alternatif sunulması gerekir” ifadeleri yer almıştır. 11 Şubat'ta, Der Standard- köşe yazarı Coudenhove-Kalergi, doktora tezinin incelenmesini temel alarak araştırmaya yönelik alternatif bir bakış açısı sunan bir artikel yayınlamıştır. 12 Şubat'ta Antisemitist beyanlar konu olarak ele alınmıştır. Eğitim izninin iptali ise Eğitim bakanına dayandırılmaktadır. Bir gün sonra ilgililer ile yapılan bir röportaj yer almıştır. 14/15 Şubat'taki gazete baskısında, İGGiÖ'ye karşı kendilerini temsil edecek bir sendika kurmak isteyen İslam öğretmenlerinin isteğinin konu edinildiği bir yazı aktarılmıştır. 29 Nisan'da uzun bir aradan sonra önlem paketinin siyasi neticelerinin tartışıldığı bir yazı yayınlanmıştır. Bu yazıya göre sadece üç öğretmen “ eksik Almanca bilgisine” sahipti ve Viyana eğitim konseyi ileriki aylarda bütün dinlerle çalışan din dersi öğretmenlerinin Almanca bilgisini test edecek.

İlk Ara Gözlem: Haber

Araştırmaya konu olan üç medyanın haber içeriğinde, bu gazetelerin her birinde yer yer İslam'ın sunumuna dair çeşitli alan araştırmalarının açıklandığı birbirinden farklı odak noktalarına yer verilmiştir. Kronen Zeitung'da araştırmanın bilimselliği sorunu dikkate alınmazken Der Standard ve Die Presse gazetelerinin her ikisinde de tamamen araştırmaya dair eleştiriler konu edinilmiştir. Burada Der Standard gazetesi, Coudenhove- Kalergi'nin yazısıyla alternatif bir bakış açısı sunarken, Die Presse'deki yazılar (makaleler) Müslüman din öğretmenlerinin demokrasi düşmanlığına dair iddialara eğilimi desteklemektedir. Kronen Zeitung genel olarak konuya her iki gazeteye göre daha az ilgi göstermiştir. Başlangıçta ele alınan araştırmalardan farklı olarak Kronen Zeitung'da İslam haberleri hakkında söz konusu analizi yapılan zaman aralığında, dini cemaat ve Kiliselere ayrıcalık sağlama açısından sistemi sağlayan, karşılıklı anlaşmaya dayanan bir ton ortaya konulmaktadır. Buna karşılık Der Standard ve Die Presse'de eleştirel ve kargaşa çıkarıcı bir haber anlayışı bulunmaktadır. Özellikle Die Presse, İGGiÖ Başkanına ve onun kurumuna karşı daha önceki şef redaktörün yorumundaki öznel, aşırı uçtaki eleştirel tonu da öne çıkararak (haber anlayışını) göz önüne sermektedir. Der Standard daha az partizan görünmektedir. Ancak ön planda din karşıtı siyaset hakkındaki haberlere yer verilmektedir. Der Standard'ın liberal çizgisi, dindar olmayan aktörler yönünden organize edilmiş dine karşıt tartışma haline getirilen etik eğitimin konu olarak ele alınmasında kendini göstermektedir. Kronen Zeitung'da; İslam dini dersleri ile bağlantılı antisemitist beyanlara dair tek bir atıf bulunmamaktadır. Kronen Zeitung'un temsil ettiği kilise yanlısı bir pozisyon, diğer iki gazetede görülmemektedir. Haber silsilesinin sonunda tüm gazetelerde siyasal sonuçlar odakta durmaktadır. Kronen Zeitung, bu çatışmanın çözümüne dair haber yaparken, Die Presse Nisan ayında son derece eleştirel bir ton kullanmıştır. Der Standard da “Kontrolün “Pozitif sonuçları” hakkında yazmış ve sadece “Kontrol”den çıkış hakkında haber yapmıştır.

İkinci Ara Gözlem: Değerler Araştırması Sunumunun Karşılaştırılması

Halihazırda değinildiği gibi, Avusturya değerler araştırmasına göre; Avusturyalıların %50'si “Demokrasinin Avusturya'daki işleyişi”nden memnun olmadığı, Avusturyalıların yaklaşık %21'i ise güçlü bir önder istediği, %6'sının ise askeri yönetimi arzu ettiği belirlenmiştir (Friesl, vd. 2009). Aşıkâr olan şey, bu ‘rahatsız edici’ verilerin kamu nezdinde tartışılmasıdır, çünkü bu veriler, toplumun tümünü ilgilendirmektedir. Araştırma sonuçları, İslam öğretmenleri araştırmasının kamusal anlamda konu olarak ele alınmasından kısa bir süre sonra yayınlanmıştır. Der Standard gazetesi, Die Presse gibi Avusturyalıların otoriterliğe yönelik artan eğilimlerini sadece iki makale ile değerlendirmiştir. Kronen Zeitung'da da gözlemlenen bu görmezden geliş, İslamofobi söyleminin temel unsurunu ortaya sermektedir. Hurşid'in araştırmasında ortaya

konulan rahatsız edici eğilimleri barındıran eleştiri içerikli anlaşmazlık, haftalarca süren bir tartışmayı da beraberinde getirirken Avusturya için *Avrupa Değerler Araştırması* sonuçlarının tek taraflı olarak görmezlikten gelinmesi, gazetenin “kendini” eleştirmekten kaçınmasıyla orantılı olarak konuyla ne kadar az ilgili olduğunu göstermektedir. ‘Ötekiler’in sözde zayıflıkları, ötekilikleri ve geriliklerine değinmeyi tercih etmektedir. Oysa toplumsal ilişkilere dair -yani kendisine dair- eleştiri içerikli bir tartışmaya anlamlı bir şekilde çok az alan ayrılmıştır. Bu anlamda Edward Said gibi Jean Paul-Sartre de stereotipin “ötekiler” hakkında hiçbir ifadede bulunmadığını ve kendi zayıflıkları ve istekleri için bir yansıtma yüzeyi ortaya koymak istediklerini belirtir (Sartre 1948:10f; Said 1979, xvii). Bu seçmeli haberler aynı şekilde, daima beyaz merkezli bakış açısından kaynaklanan kural ayırımına tabi tutulan azınlıklara imada bulunmak için medya haberleri bağlamında “beyazlık” kategorisini “diğerlerini tanımlayan ve ayırma tabi tutan belirsiz evrensel standart” (Fleras, 2011, s. 44) olarak kullanan sosyolog Augie Fleras’ın bir gözlemine de ispatlamaktadır. Yukarıda tarif edilen selektif gözlem, demokrasi düşmanı İslama karşı aydınlatılmış, açık bir “Biz” resmini pekiştirmektedir.

Siyasi Sonuçlar

2009 yılının Şubat ayında Eğitim bakanı ve İGGiÖ arasında yapılan görüşmenin sonucu olarak önlem paketi üzerinde anlaşmaya varılmıştır. İGGiÖ’nün web sayfasında da yayınlanan açıklama şöyledir:

“Hangi mezhep ya da dinden olursa olsun hiçbir öğretmen, Avusturya Okullarında demokrasi dışı söylemler kullanmayacak ve bizim anayasamızı ihlal etmeyecektir. İslam öğretmenlerinin siyasi görüşleri hakkında gündemde olan araştırmadan dolayı bugün İslami İnanç Topluluğu (İGGiÖ) Başkanı, Anas Schakfeh ile hükümetin ve İslami İnanç Topluluğu’nun ileriki süreçleri hakkında bir görüşme yaptım. Bu konuşma çerçevesinde hükümetin talepleri ve pozisyonu açıkça belirttim. Din dersinin anayasa ve insan haklarının başladığı yerde sınırları vardır.

Eğitim Bakanı Claudia Schmied “İnanç Topluluğu’nun demokrasi ve insan haklarına dair açık bir beyanda bulunduğunu ve daha sıkı işbirliğine hazır olduğunu” açıklamıştır.

Schimied açıklamasında; ‘üzerinde anlaşmaya varılan önlemler bizim temel değerlerimizin emniyeti için önemli adımlardır’ açıklamasına yer vermiştir.

İnanç Topluluğu, eğitim bakanlığı ile işbirliği içerisinde 5 maddelik bir programın yürütülmesi adına bugünkü görüşmeye dayanarak sorumluluk üstlenmiştir:

1. Gelecek sömestri ile beraber bakanlığın isteği üzerine bütün İslam öğretmenleriyle yeni iş sözleşmesi imzalanacak. Bu sözleşmede önsözde demokrasi, insan hakları ve anayasaya dair değerler düzenlenmiştir. Yurttaşlık eğitimi teşvik edilecektir.

2. İnanç Topluluğu, demokratik değerlerden ya da insan haklarından ayrıldığı ispatlanan her bir öğretmenin ivedi bir şekilde ders verme iznini iptal etmeyi kabul etmiştir.

3. Nisan sonuna kadar eğitim hedeflerine ve modern kalite kriterlerine uygun olan yeni bir öğrenim planı yürürlüğe girmelidir.

4. İnanç Topluluğu bütün okul kitapları ve bütün eğitim materyalini Nisan sonuna kadar kontrol edecektir. Hiçbir Okul kitabı veya eğitim materyali anayasanın veya insan haklarının temel değerlerinden sapamayacaktır. Denetim, bağımsız bilimsel bir kurul tarafından sürdürülecektir.

5. İslam eğitimi gözlemcileri, ileride her sömestride eğitim bakanlığına geniş bir faaliyet raporu iletilecektir. İlk rapor 12 Şubat’a kadar teslim edilecektir.

Bu önlemlere ek olarak Eğitim Bakanlığı aşağıdaki adımları atmaktadır

1. Viyana eğitim konseyi gibi ülke genelindeki eğitim konseyleri, Nisan ayı sonuna kadar din dersi öğretmenlerinin almanca bilgisine yönelik geniş kapsamlı sınavlar düzenleyecek. Yeteri kadar almanca bilgisine haiz olmayan her bir öğretmenin ders verme izni iptal edilecektir.

2. Okul yönetimi; genel eğitim yasası hükümlerinin uygulanabilirliği temel alınarak İslam eğitimi odaklı bir sınav yürütür: Nisan sonuna kadar Yöneticiler, Bölge okulları gözlemcileri ve ülke çapındaki gözlemcileri aşağıdaki sınavları yürütmekle yükümlüdür:

Gözetim Sorumluluğunun Algılanması İle İlgili Sınav

i.) Okul Eğitimi Yasasına Uygunluğun Test Edilmesi (katılım, yıllık plan intibakı, resmi yazışmaların sürdürülmesi, erken uyarı sistemi gibi eğitim ile ilgili diğer yasal düzenlemeler ve eğitim araçlarının eklenmesi açısından.)

ii.) Kullanılan Ders yöntemlerinin Kontrolü.

iii.) Eğitimsel Oluşum İçerisine ve Eğitim Kadrosuna (İslam) din dersi Öğretmenlerinin Entegre Edilmesinin Gözlemlenmesi.

iv.) Avusturya Okulları için Avusturya Anayasasının 14. Maddesinin 5a fıkrasına göre din toplumunun özerkliğine zarar vermeksizin inanç eğitimi sorunuyla genel olarak zorunlu olan değer yargısının uygunluğunun test edilmesi.

3. Bakanlık öğretmenler için öğretim mesleğine kabul için zorunlu resmi temel şartları belirler. Federal ya da zorunlu okullarda öğretmen olarak göreve alınmayı isteyen kişiler, bir pedagoji okulundan ya da bir üniversite bölümünden veya Avrupa Birliği içerisinde denk bir eğitimden mezun olduğunu ispatlamak zorundadır (İGGiÖ, 2009a).

Programın 1-5 Maddelerinde geçtiği gibi, yeni bir görev sözleşmesi yapılmalıdır. Bu görev sözleşmeleri giriş bölümünden itibaren aşağıdaki metni içerir:

“İmzalayan kişi, eğitimin yurttaşlıkla ilgili hedefleri teşvik etmesini, din eğitiminin kurucu bir unsuru olarak tanıdığı olur. Yurttaş eğitiminin hedefleri, Avusturya Anayasasının temel prensiplerinden (demokratik, cumhuriyetçi, federal, güçler ayrılığı, liberal, hukuk devleti prensibi) ve sözleşmeye entegre edilmiş temel unsuru oluşturan anayasanın 14. maddesinin Bas 5f bölümünde olduğu gibi okul organizasyonu yasasının 2. maddesindeki tanımlamalardan oluşturulmaktadır”.

5 Maddelik program, hükümetin siyasi işareti olarak değerlendirilmekte, medyadaki kargaşadan kaynaklanan durumu yatıştırılmaktadır. Aynı zamanda “sözleşme”den bakanın parmak sallayarak konuştuğu anlaşılmaktadır. Konuşma pozisyonuna İGGiÖ tarafından kabul edilen taleplerini sunan bakan karar vermektedir. Daha zayıf dinleyici pozisyonundan not alınan emrin tesiri ise sürmektedir. Gerçekten İGGiÖ'nün daha önceki başkanı bu tartışmayı devlet kurumları ve İGGiÖ'nün arasındaki güven ilişkisi içerisinde kalıcı bir an olarak tanıklık etmektedir: “bu İslami İnanç Topluluğunun destek ve dayanaklarını sarsan bir depremdi, daha sonrasında bizim söylediğimiz ve yaptığımız her şey soru olarak yöneltilecektir. Medya bize o andan itibaren hiç olmadığı kadar şüpheyle yaklaşmıştır (Hafez, 2012, s. 183). Hâlbuki İGGiÖ için din eğitimi sahası, çok geniş alanlara yayılmış kurumsallaşmayla oluşmaktadır.

Bu yapısal boyut hakkında Eğitim Bakanlığı ve İGGiÖ üzerinde etkin olan siyasi baskının devamında siyasileştirilmiş bir metnin ortaya çıktığı konusunda mutabık olunmak zorundadır. Eğer giriş kısmında belirtildiği gibi, “İslam öğretmenlerinin siyasi görüşleri hakkında güncel araştırmalardan dolayı” bir birliktelik söz konusu ise, o zaman doktora tezinin sonuçları hali hazırda değiştirilemez gerçekler olarak kabul edilir. Medyada ve bilimsel söylemlerde dahi öne çıkan eleştirel ton, nasıl medyaya

yansıyan haberlerde de geniş bir ilgiyi toplamadıysa, görmezlikten de gelinmiştir. Avusturyalıların demokrasiye dair değerlere yaklaşımı tamamen önemsiz olarak görünmektedir. Eğer hiçbir öğretmen “demokratik olmayan ifadeleri kullanmaya” izni değildir denilirse, burada demokrasi kavramı savaşı (kavga) kavramı olarak kullanılmış olur. Bu çaba, bir taraftan kelimesi kelimesine Müslüman din öğretmenlerini kasıtlı olarak ayırma tabii tutmayı amaçlamamakta (“hiçbir öğretmen- hangi dinde, hangi mezhepte olduğu önemli değil- Avusturya okullarında demokratik olmayan ifadeler kullanamaz) ve bununla ilgili olarak genel ifadeleri işaret etmektedir. Ancak aynı zamanda bize karşı *Onlar*’ın ikircikli yapısı ortaya çıkmaktadır (“bizim Anayasamız ihlal ediliyor”). Önlem paketinin 2. Maddesinde İGGiÖ’nün kabul ettiği,» kanıtlanmış olan demokratik değerlerden ya da insan haklarından ayrılan her öğretmenin ders izninin derhal iptal edilmesi” ifadesi kullanılarak, bu belirsiz “demokratik değerler” kavramı devam ettirilmektedir.

Gerçekten okul organizasyonu yasasının 2. Maddesinde olduğu gibi anayasanın 5. bölümünün 14. Fıkrasında yer alan kısımdaki tanımlamalar da normalin dışında belirsizlik içermektedir. Okul organizasyonu yasasında, “gençler [...] Avusturya Federal Cumhuriyeti vatandaşı ve demokratik vatandaş olarak yetiştirilmek zorundadır” (SchOG 1993)” ifadesi yer almaktadır. Federal anayasanın 14. bölümünde, “Demokrasi, İnsanîyet, Birlik, Barış ve adalet ile dürüstlük ve bireylere karşı tolerans [...] okulun temel değerlerini” yansıtmaktadır, ifadesi yer almaktadır (B-VG 2013).¹²

Antisemitist ifadeler bir geri çekilmeyi de beraberinde getirdiğinden burada açık bir işaret verilmiş görünmektedir. Her halükarda bu geri çekilme, ortak mutabakata dayanmayı ve medyada verilen haberlerde geçtiği gibi Eğitim Bakanlığı bir kenara, İGGiÖ’nün bu geri çekilmeyi tek yanlı sürdürmediğini önemle tespit etmektedir. 3. tedbir maddesi, “çağdaş kalite kriterlerine ve eğitim hedeflerine uygun olan yeni bir öğrenim planı” nı Nisan 2009 sonuna kadar yürürlüğe koydurmayı vaat etmiştir. Ama İGGiÖ’nün bir yıl önce tamamlanan Öğrenim planı, o zamana kadar Eğitim Bakanlığı tarafından kabul edilmemiştir (BMUKK 2010)¹³. O bakımdan bu maddede, kısmen cezalandırıcı ve kontrol edici bir devlet portresi çizme çabası içerisinde bulunulmuştur.

4. tedbir maddesi, İGGiÖ’nün “İnsan hakları ve anayasanın temel değerleri”yle uzlaşmayı test etmek için “tüm okul kitaplarını ve tüm öğretim materyallerini Nisan sonuna kadar kontrol ettirmesi”ni ifade etmiştir. Test etme “bağımsız bir bilimsel kurul” aracılığıyla 30 Nisan 2009 tarihinde üç Üniversite Profesörü- Elsayed Elshahed, Martin Jäggle und Monika Fatima Mühlböck- tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte yedi değişiklik tavsiye edilmiştir (Elshahed et al. 2009). 5 maddelik tedbir paketi, kontrol edici ve cezalandırıcı devletin yapay olmayan unsurlarını çizen devamlılığı olan derin radikal değişimlere yönelik bir izlenim yaratmaktadır. Din öğretmenlerine yönelik almanca bilgisi sınavları, okul yönetimi aracılığıyla öncelikli konulara yönelik sınav (gözetim sorumluluğunun algılanması, okul eğitim yasasının bütünlüğüne yönelik test, vs.), eğitim materyallerinin kontrolü, din öğretmenlerinin eğitimsel etkinliklere ve öğretim yapısına “entegrasyonunun” gözlemlenmesi, Avusturya okulları için federal anayasanın 5. Madde 14. Fıkrasındaki bölüme göre dini topluluğun özerkliğine zarar vermeksizin genel olarak inanç öğretimi sorunuyla bağlantılı olarak toplumsal değerler bütünlüğünün sınanması, ayrıca öğretmenlik mesleğine kabul için temel şartların sınanması, bununla beraber eğitim bakanlığı eğitimi derinden etki altına almıştır. Medyada da yer aldığı üzere, İslami eğitimin bu farklı açıların sınanması gerçekleştirilmiştir (APA 2009). İGGiÖ ortaya çıkan güven bunalımının arka planına karşı İslam dini eğitiminin taşıyıcı organizasyonu olarak geniş kapsamlı müdahaleye izin vermiş görünmektedir. Devlet aktörleri olağanüstü siyaseti sürekli algılanmış tehlike olarak meşrulaştırmaktadır (Buzan et al. 1998). “Din öğretmenlerinin eğitimsel etkinliklere ve öğretim yapısına entegrasyonunun” gözlemlenmesiyle sadece yapısal bir problem

görmezlikten gelinmemektedir, bilakis kültürleştirilmiş İslam tartışmalarına hizmet edilmektedir. Devlet okullarında İslam eğitiminin yapısal problemi, eğitimin öğleden sonra sık sık gerçekleştirilmesi ve öğleden önce gerçekleşen derslerin dışında yerleştirilen din öğretmenlerinin birçok okulda görevli olmasından kaynaklanmaktadır. Sık sık karşılaşılan bu durumun birbirinden farklı sebepleri görmezden gelinmiş, tedbir paketinde açıkça yer alan zaafların fiilen ortadan kaldırılmaması ve mikro düzeyde (Okul konseyleri, Yöneticiler) Müslüman din dersi öğretmenlerinin öğleden önceleri eğitim bütünlüğünü düzenleyen siyasete yönelik bir eleştirisinin yapılmaması söz konusu olmuştur. Belgenin hedefi kızgın kamuoyu için sakinleştirici bir etkiye sahip olmaktı. Der Standard gazetesinin bir haberinde, Viyana okul konseyi başkanı Susanne Brandsteidl "İslam'ın kanunlarla yeniden düzenlenmesi"ne karşı olduğundan "gelecek 12 ay içerisinde tüm diğer din ve mezheplerin din dersi öğretmenlerinin almancaca bilgisinin de test edileceğine dair açıklamasına yer verildi. Bu durumun gerçekleşip gerçekleşmediğine dair okul konseyine yapılan başvuru, cevapsız bırakılmıştır.¹⁴ Uzman gözetmenler ve dini cemaatler, federal eğitim konseyi aracılığıyla bu şekil bir devlet kontrolünün (Lex İslam'ın) meşrulaştırılmasını kabul etmemiştir, çünkü bu durum okul kanununa aykırılık teşkil etmektedir.

Sonuç

Araştırılan üç gazetenin haber analizinde son derece farklı tasvirler ortaya çıkmaktadır. Temelde eleştirel bir şekilde dikkat çeken; Avusturyalıların değerler araştırmasının sonuçları hakkında "tartışmaya benzer" bir durum (esasen böyle bir durumdan ancak söz edilebilir) birkaç günden az bir süre içerisinde bitirilirken, Hurşid'in Doktora tezi sonuçlarına odaklı tartışmanın ise haftalarca sürmesidir. Bu tek yönlü konulaştırma, "öteki", kendi zayıflıklarını ve isteklerini yansıtan bir yüzey olarak işlev görmekte iken, İslamofobi söylemlerinin aslında kendini yücelten ve koruyan temel yapısını aydınlatmaktadır. Bu bağlamda antisemitizm hakkındaki yeni tartışmanın arka planında; Kronen Zeitung'daki Antisemitist iddiaların tamamen görmezden gelinmesi ve Die Presse ve Der Standard'daki konulaştırma gözlemlenmektedir. Soruların ve araştırmaların sürdürülmesiyle ilgili farklı (boyuttaki) bir tartışma, mümkün olduğunca Der Standard'da yer almıştır. Fakat demokrasinin içeriği ve Avusturya'daki Müslümanların demokratik siyasi sistemle ilgili tecrübelerinin olup olmadığı, eski mülteciler olarak demokratik kurumlarda yetersiz temsil edilmeleri ve kamuoyunda görmezden gelinmenin demokrasinin reel yapısına yönelik gerçekten eleştirilerinin olup olmadığı hakkında temel tartışmalar ele alınmamıştır. Bütün gazeteler için siyasi neticeleri odağa alıp değinen haberin sonu, tek ortak kesittir.

Protestolara hızlı tepki vermeye çalışan Eğitim Bakanlığı ve İGGiÖ, yerinde bir ivedilikle kendilerini bununla sorumlu kurumlar olarak görmüşlerdir.

Bununla beraber İGGiÖ bakanlığın tekliflerine riayet ettiğinden Bakanlık daha etkin bir kurum olmuştur. İGGiÖ saflarında güven kaybının arka planına karşı, açık bir şekilde kabul edilmiş olan İGGiÖ'nün özerkliğine yönelik önemli müdahaleler gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında sadece din öğretmenlerini fail olarak gören, buna karşın yapısal ve tarihsel sebepleri göz ardı eden ve sistemin tümü açısından ya da sistem taşıyıcıları (yöneticilerinin) açısından yetersizlikleri görmeye cesaret etmeyen tek taraflı bir heteronomi, tekrar kendini göstermektedir. Bunun yanı sıra tedbir paketi farklı tartışmalara izin vermeksizin demokrasi gibi kavramların siyasallaşmasının devamına ışık tutmaktadır.

Son notlar

¹ Bu makale, Viyana Üniversitesi Hukuk Felsefesi, Din ve Hukuk Enstitüsünde Prof. Richard Potz ile beraber yürütülen ve Avusturya Ulusal Bankası Destekleme Fonu tarafından desteklenen "Avusturya İslami İnanç Topluluğu- Avusturya Siyasi Sistemi ve Sivil Toplumu tarafından tanınan Dini Azınlıkların yaşadığı zorluklar ve fırsatlar (2008-2010) "adlı araştırma projesi çerçevesinde oluşturulmuştur.

² Bu makale Dr. Farid Hafez'in aynı zamanda editörlüğünü üstlendiği "Jahrbuch für Islamophobieforschung 2015" adlı yıllıkta yayınlanan makalesinin Türkçe çevirisidir.

³ Islamische Glaubensgemeinschaft in Österreich.

⁴ Araştırma sonuçlarının neden başarısız olduğu arka planın bir açıklaması anlamında verilmiştir. Verilerin doğruluğunun inkârı anlamında örtbas edilmesi ise İslam İnanıcı Topluluğu (İGGİÖ)'nun bazı etkin isimleri tarafından bunun nasıl yapıldığı ile ilgilidir.

⁵ ORF: Österreichischer Rundfunk Fernsehen- Avusturya Radyo-Televizyonu- Avusturya Devlet Televizyonu.

⁶ İGGİÖ aşağıdaki açıklama ile tarafını belirlemektedir: Doğal olarak bilimin özgürlüğüne saygı duyulma durumu, geçmişe yönelik bir şekilde soru içeriklerine müdahalede bulunulduğundan göz ardı edilmiştir. Sağlam bir sonuç anlamında ikna edici olamayan basitleştirilmiş bir cevap gibi görünen irrite edici dönüşlere dikkat çekilmesi gerekir. Eğer demokrasi ve insan haklarına yönelik sorularda benzerlik uyandırılacaksa, bunun yanında İslam karşıtlıkları söz konusu ise, bu problemleri bir durumdur. Bu olası bir İslam'la uzlaşmazlık olarak gösteriliyorsa, bu durum olumsuz cevaba canı gönülden yönlendirir. Anlamı açık olarak formüle edilmiş "İslam ve Demokrasi birbiriyle uyuyuyormu?" gibi bir soruda, başka bir sonuç bekleniyor olurdu. O zaman %78 civarında değil bilakis %100 bir sonuçla demokrasiyi onaylamak gibi bir beklenti önümüzde duruyor (İGGİÖ 2009). Soru, sanki armut elmayla karşılaştırılıyormuş gibi öylesine anormal bir şekilde basitleştirilmiş bir indirgeme ile sunulduğundan, bu argümana başka bir açıdan itiraz edilebilir.

⁷ Stefan Apfl'dan bu makalenin yazarına gönderilen E-Mail: 03 Eylül 2010.

⁸ Dünya Gazeteler Birliği: dünyanın en büyük 100 gazetesi. <http://www.wan-press.org/article2825.html>.

⁹ Freiheitliche Partei Österreich- Avusturya Özgürlük Partisi.

¹⁰ Austria Presse Agentur- Avusturya Haber Ajansı.

¹¹ Schulorganisationsgesetz (SchOG): Okul Organizasyonu Yasası.

¹² Bundesverfassungsgesetz (B-VG)- Federal Anayasa Kanunu.

¹³ Das Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur (BMUKK).

¹⁴ Viyana eğitim konseyindeki Bay Andreas Kreuzram, 17 Ağustos 2010 tarihli talebimi basın sözcüsüne iletirken, en son süreçteki e-mail talebimi cevapsız bırakmıştır.

Kaynakça

Apa (2009). Nur drei Lehrer mit mangelhaften Deutschkenntnissen, Der Standard, 29 Nisan 2009, <http://derstandard.at/1240550125568/Islamunterricht-in-Wien-Nur-drei-Lehrer-mit-mangelhaften-Deutschkenntnissen>[25.11.2014]

Apfl, S. (2009). Die Islamlehrer. Eine neue Studie enthüllt das autoritäre und undemokratische Weltbild muslimischer Religionslehrer, in: Falter 05/2009 vom 28.Jänner 2009, <http://www.falter.at/web/print/detail.php?id=842>[06.11.2009]

Buzan, B., Waever, O. ve De Wilde, J. (1998). Security: A new Framework for Analysis, Boulder: Lynne Rienner.

Bmukk (2010). 5751/AB XXIV.GP, 17.08.2010, http://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/AB/AB_05751/fnameorig_193795.html [17.10.2014]

B-Vg (2013). Bundes-Verfassungsgesetz (B-VG), in: Gesamte Rechtsvorschrift für Bundes-Verfassungsgesetz, Fassung vom 06.11.2013, StF: BGBl. Nr:1/1930 (WV), www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138 [06.11.2013]

- Caseau, C. (2010). The Controversy of Muslim Education in an Austrian democracy, in: Inter Disciplinary Net. A Global Network for Dynamic Research and Publishing, <http://www.inter-disciplinary.net/wp-content/uploads/2010/04/Caseau-paper.pdf> [05.11.2013]
- Der Standard (2009): Mediadaten 2009: http://images.derstandard.at/2009/08/07/Allgemein2009_dt_090713_Website_full.pdf [06.11.2009]
- El-Sehity, M. M. (2009). Islamophobie in den österreichischen österreichischen Tageszeitungen- eine kritische Diskursanalyse, Diplomarbeit am Institut für Publizistik und Kommunikationswissenschaft an der Universität Wien.
- Fleras, A. (2011). The Media Gaze: Representations of Diversities in Canada, Vancouver: University of British Columbia Press.
- Friessl, C., Plak, R. ve Hamachers- Z.U. (Hg.) (2009). Die ÖsterreicherInnen, Wertewandel 1990-2008, Wien: Czernin Verlag.
- Hafez, F. (2012). Anas Schakfeh. Das österreichische Gesicht des Islams, Wien: Braumüller Verlag.
- Hafez, F. (2013). One representing the many, institutionalized Austrian Islam, in: Samuel Behloul, Susanne Leuenberger, Andreas Tunger-Zanetti (eds.). Debating Islam. Negotiating Religion, Europe and the Self, Bielefeld: Transcript Verlag.
- Hafez, K. (2002). Die politische Dimension der Auslandsberichterstattung, 2 Bände. Baden-Baden: Nomos.
- IGGIÖ (2009a). Stellungnahme der Islamischen Glaubensgemeinschaft in Österreich, 29.1.2009, http://www.islam-tirol.at/aktuell_2.htm [06.11.2009]
- IGGIÖ (2009b). BM Schmied vereinbart mit der Islamischen Glaubensgemeinschaft Mafi-nahmenpaket für den islamischen Religionsunterricht, http://islam-tirol.at/aktuell_3.htm [06.11.2009]
- Elsayed E., Jäggle, M. ve Mühlböck, M. F. (2009). Gutachten zu Lehrmaterialien der Islamischen Glaubensgemeinschaft in Österreich, 30. April 2009.
- Jäger, B. (2009). "Der Kampf der Kulturen findet statt". Der Karikaturenstreit in ausgewählten österreichischen Printmedien - eine diskursanalytische Pilotuntersuchung, Dissertation am Institut für Politikwissenschaft an der Universität Wien.
- Jäger, M. ve Jäger, S. (2007): Deutungskämpfe. Theorie und Praxis Kritischer Diskursanalyse, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Jäger, S. & Halm, D. (2007). Mediate Barrieren. Rassismus als Integrationshindernis, Edition Diss, Münster: UNRAST-Verlag.
- Khorchide, M. (2009). Der islamische Religionsunterricht zwischen Integration und Parallelgesellschaft. Einstellungen der islamischen ReligionslehrerInnen an öffentlichen Schulen, Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften, gleichzeitig Dissertation am Institut für Soziologie an der Universität Wien.
- Plasser, F. ve Lengauer, G (2010). Die österreichische Medienarena. Besonderheiten des politischen Kommunikationssystems, in: Plasser, Fritz (Hg.). Politik in der Medienarena. Praxispolitischer Kommunikation in Österreich, Wien: facultas.wuv, 19-52.
- Kocina, E. (2009). Islam-Studie: 1st fünfmal beten Fanatismus?, in: Die Presse, 30.01.2009, <http://diepresse.com/home/panorama/oesterreich/448623/print.do> [06.11.2009]

- Mattes, A. (2011). Vorbild oder Fehlentwicklung - Wie Österreichs Medien über das Schweizer Minarettbauverbot berichten, Jahrbuch Islamophobieforschung 2011, Innsbruck [et al.]: Studienverlag.
- Mayring, P. (2010). Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken, 11. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Weinheim und Basel: Beltz Verlag
- Moshammer-Mischkof, Stefanie E. (2011). Postkoloniale Kritik der Repräsentation muslimischer Frauen in ausgewählten Tageszeitungen während der Wien Wahl 2010, Diplomarbeit am Institut für Kultur- und Sozialanthropologie an der Universität Wien.
- OAK (2009): Auflagenliste Jahresschnitt 2009 http://www.oeak.at/content/intem/Auflagenlisten/OEAK_2009_JS.pdf [06.11.2009]
- Osman, A. (2009). Darstellung des Islam und der MuslimInnen in österreichischen Tageszeitungen, Diplomarbeit am Institut für Publizistik- und Kommunikationswissenschaft an der Universität Wien.
- Said, E. (1979). Orientalism, New York: Vintage Books Edition.
- Sartre, J. P. (1948). Betrachtungen zur Judenfrage - Psychoanalyse des Antisemitismus, Zürich: Europa Verlag.
- Schiffer, S. (2005). Die Darstellung des Islam in der Presse. Sprache, Bilder, Suggestionen. Eine Auswahl von Techniken und Beispielen, Würzburg: Ergon Verlag.
- Schog (1993). Schulorganisationsgesetz § 2, Kundmachungorgan BGBl. Nr. 242/1962, zuletzt geändert durch BGBl. Nr. 512/1993, Zuletzt aktualisiert am 03.09.2010, <http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Dokumentnummer=NORi2ii8405> [06.11.2013]
- Steidl, N. (2008): Islamischer Religionsunterricht - Integration oder Parallelgesellschaft? In: Sendung am Sonntag 14.12.2008, 12.30 Uhr, ORF 2 http://religion.orf.at/projekt03/tvradio/orientierung/or_08i2i4_fr.htm [06.11.2009]
- Wan (2009). World's 100 largest newspapers, in: World Association of Newspapers, <http://www.wan-press.org/article2825.html> [06.11.2009]